

SZAKASITS ÁRPÁD

1888. december 6. Budapest – 1965. május 3. Budapest

MNM/Várkonyi László

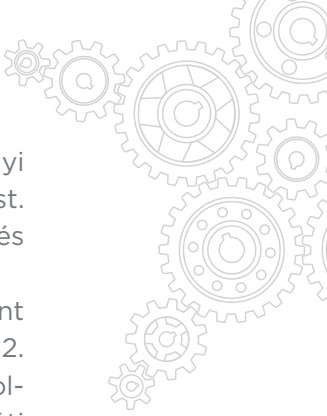
FŐBB TISZTSÉGEI

Az MSZDP megbízott főtktára	1938. december–1939. január 29.
Az SZDP főtktára	1939. január 29.–1942. augusztus
A Népszava főszerkesztője	1939. július 1.–1944. március 19.
	1945. február 18.–1948. augusztus 3.
Az SZDP főtktára	1945. február 19.–1948. június 12.
Budapest Székesfőváros Törvényhatósági Bizottsága elnöke	1945. május 16.–1948. augusztus
A Nemzeti Főtanács póttagja	1945. szeptember 27.–1945. december 7.
Államminiszter	1945. november 15.–1948. augusztus 5.
Iparügyi miniszter	1948. február 26.–1948. augusztus 5.
Az MDP KV tagja	1948. június 14.–1950. április 25.
Az MDP elnöke	1948. június 15.–1950. április 25.
Az MDP PB tagja	1948. június 15.–1950. április 25.
Az MDP KV Titkársága tagja	1948. június 15.–1950. április 25.
Az MDP KV Szervező Bizottsága tagja	1948. június 15.–1950. április 25.
Köztársasági elnök	1948. augusztus 3.–1949. augusztus 23.
Az Elnöki Tanács elnöke	1949. augusztus 23.–1950. május 8.
Az MSZMP KB tagja	1959. december 5.–1965. május 3.

PÁLYÁJA

Apja, Szakasits Ferenc bődíszműves 1901-ben meghalt, anyja Goreg Mária mosásból tartotta el félárván maradt három fiát. Bátyja, Szakasits Antal 1945–1949 között az Iparügyi Minisztérium politikai államtitkára volt, 1950–1956 között koholt vádak alapján bebörtönözték.

A hat elemi elvégzése után Eckmeyer Frigyes faszobrász mellé szegődött inasnak. Mestere azonban 1902-ben tönkrement, így kőfaragótanoncnak állt. 1903. májusban belépett a szocialista ifjómunkások Szabadság Munkásképző Egyletébe, segédlevele 1907-es megszerzésekor az MSZDP-be és a Magyarországi Építőmunkások Országos Szövetségébe (MÉMOSZ). 1908 végén bevásztották a MÉMOSZ vezetőségébe, az Építőmunkások című szaklap újságírója, 1910-ben Gárdos Sándorral együtt szerkesztője lett. 1908-tól egyúttal az MSZDP angyalföldi szervezetének titkára, 1910-től a párt

fővárosi végrehajtó bizottsági tagja volt, s függetlenített funkcionáriusként a Bokányi Dezső vezette budapesti kerületi munkásbiztosító-pénztárnál kapott tisztviselői állást. 1910-től a *Népszava* külső munkatársaként rendszeresen jelentek meg cikkei, versei és novellái a lapban.

Az első világháború kitörése után behívták katonának, de sikerült elérnie, hogy mint lapszerkesztő és szakszervezeti funkcionárius hátországi szolgálatot teljesítsen a 32. gyalogezrednél Cinkotán. 1917-ben pártutasításra bekapcsolódott a közlekedési dolgozók szervezkedésébe, az októberben megalakult Villamos- és Helyiérdekű Vasúti Alkalmazottak Szövetsége ügyvezető titkára lett, s megbízták *A Villamos* című szakszervezeti lap szerkesztésével. Az 1918. júniusi általános sztrájk után letartóztatták, majd egy büntetőszázaddal Linzbe vitték, ahonnan sikerült visszakerülnie Cinkotára, majd a pártvezetőség kijárta felmentését.

1918 novemberében megválasztották a budapesti munkástanács tagjává. Ugyanabban a hónapban Szamuely Tibor és Rabinovits József tárgyaltak vele, hogy vegyen részt a Kommunisták Magyarországi Pártja megalakításában, amit azonban elutasított. 1918. decemberben szerkesztőségi titkárként a *Népszava* belső munkatársa lett, 1919 áprilisától gyakorlatilag egyedül irányította a lap kiadását. A Tanácsköztársaság idején 1919. áprilistól a Budapest VII. kerületi, majd a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács tagja és jegyzője volt. Júniustól a Belügyi Népbiztosság közigazgatási osztályát vezette, küldöttként részt vett a Tanácsok Országos Gyűlésén, ahol megválasztották a Szövetséges Központi Intézőbizottság tagjává.

A kommün bukása (1919. augusztus 1.) után egy ideig bujkált, majd ismét a *Népszava* szerkesztőségében dolgozott, az irodalmi rovatot vezette, valamint az Építőmunkások és *A Villamos* című lapok további szerkesztését is elvállalta. 1920 és 1922 között több alkalommal letartóztatták, 1922. december 14-én nemzetgyalázás vádjával két év börtönre ítélték, amelyből egyet le is töltött. 1922 és 1935 között Pest megyében, Szegeden és a fővárosban az MSZDP jelöltjeként elindult a képviselő-választásokon, de nem szerzett mandátumot. 1925-ben az MSZDP XXIII. kongresszusán beválasztották a párt vezetőségébe, 1927. februártól 1928. augusztusig a központi párttitkárság ügyvezető titkáráként működött. 1925-től három évig a MÉMOSZ alelnöke, azután 1938-ig elnöke volt.

1931-től 1948-ig megszakítás nélkül tagja volt a szociáldemokrata párt vezetőségének. 1938. december végén a zsidótörvények miatt lemondott Büchler József helyett megbízták a főtítkári poszt ellátásával, a XXXII. kongresszuson (1939. január 29.) pedig főtitkárrá választották, ugyanakkor döntöttek arról, hogy a párt neve a „Magyarországi” szó elhagyásával Szociáldemokrata Párt legyen. 1939. júliusban előbb ideiglenesen, majd 1940 januárjától véglegesen átvette a *Népszava* főszerkesztői tisztét. A lap hasábjain a függetlenségi gondolatot népszerűsítette, biztosította a *Népszava* 1941-es karácsonyi - népfrontos összefogást hirdető - számának megjelenését. 1942 elején tagja lett az antifasiszta függetlenségi mozgalom első legális szervezetének, a Magyar Történelmi Emlékbizottságnak. 1942 júniusában a pártválasztmány többsége elítélte az illegális kommunista párttal való kapcsolattartásra irányuló kezdeményezéseit, augusztus elején pedig felmentették főtítkári tiszte alól, helyét Szeder Ferenc foglalta el, ugyanakkor továbbra is ő maradt a *Népszava* főszerkesztője. Az ország német megszállása (1944. március 19.) napján illegalitásba vonult. 1944. májusban részt vett a Magyar Front megszervezésében, júliusban ő lett a front intéző bizottságának elnöke. 1944. október 10-én Kállai Gyulával, a kommunista párt megbízottjával az SZDP nevében aláírta a két munkáspárt háború utáni együttműködéséről szóló megállapodást. A Magyar Front képviselőjeként október 11-én a kisgazda Tildy Zoltánnal együtt fogadta Horthy Miklós kormányzó, akinek átadták a front memorandumát, tényleges együttműködés azonban az október 15-i kiugrási kísérlet sikertelensége miatt nem jött létre. A főváros ostromát Budán vészelte át, február 13-án kapcsolódott be a párt ideiglenes intéző bizottsága tevékenységébe. 1945. február 18-án átvette az újra Budapesten ki-

adott *Népszava* főszerkesztői posztját (a lap 1945. január 26-tól Debrecenben jelent meg), másnap ismét a párt főtíkárává választották. Pártközi értekezlet döntése alapján 1945. március 28-tól a Budapesti Nemzeti Bizottság elnöke, az Országos Nemzeti Bizottság társelnöke (utóbbinak 1947-től ügyvezető elnöke), májustól egyúttal a budapesti törvényhatósági bizottság elnöke volt. 1945. áprilisban az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagjává választották, s 1949-ig minden választáson parlamenti mandátumhoz jutott. 1945. szeptembertől decemberig az államfői jogok egy részét gyakorló Nemzeti Főtanács póttagja, szintén 1945. szeptembertől 1947 nyaráig a törvényhozás politikai bizottságának tagja is volt. 1945. november és 1948. augusztus között miniszterelnök-helyettesi feladatokat ellátó államminiszterként az SZDP-t képviselte a koalíciós kormányokban, 1948. februártól augusztusig az emigrációba kényszerült Bán Antal helyett a pártközi alkuk nyomán a szociáldemokratáknak jutó iparügyi tárca vezetését is ellátta.

A kommunista párttal való szoros, de a másik önállóságát tiszteletben tartó együttműködésre törekedett (lásd az 1946. márciusban megalakított Baloldali Blokkot), ugyanakkor hagyta, hogy elsodorják az események. 1948 elején hallgatólagosan közreműködött a két munkáspárt „egyesülésének” előkészítésében: támogatta a távollétében befejezett egyesítési tárgyalásokat, elfogadta a szociáldemokrácia szuverenitásának megőrzése mellett kiálló vezetők eltávolítását a pártból. A kényszerfűzítő nyomán létrejött Magyar Dolgozók Pártjában 1948. június 15-én a hatáskör nélküli elnöki posztot kapta meg, emellett tagja lett a Központi Vezetőségnek, a Politikai Bizottságnak, a Titkárságnak és a Szervező Bizottságnak. 1948. augusztus 3-án a lemondott Tildy Zoltán utódként köztársasági elnökké választották. 1949. augusztus 23-tól az új, szovjet típusú alkotmány értelmében felállított kollektív államfői testület, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának az elnöke lett, amellyel semmilyen politikai hatalom nem párosult. (Egyúttal elfoglalhatta parlamenti képviselői helyét is, amelytől 1948. augusztusban megvált.)

1950-re a koncepciós perek a volt szociáldemokratákat is elérték: április 24-én Szakasitsot Rákosi Mátyás villájába hívatta, ott tartóztatta le az Államvédelmi Hatóság. 1950. november 24-én a Budapesti Büntető Törvényszék koholt vádak alapján (háborús bűntett, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetése és folytatólagosan elkövetett hűtlenség) életfogytiglani fegyházbüntetésre ítélte, amelyet december 11-én a Legfelsőbb Bíróság is megerősített. Családtagjait szintén bebörtönözték, illetve kitelepítették.

1956. március 29-én – büntetése félbeszakításával – szabadlábra helyezték, június 27-én a perújítási tárgyaláson minden vádpont alól felmentették. Az 1956-os forradalom alatt passzív maradt. A szociáldemokrata párt újjászervezői korábbi politikai szerepe miatt nem keresték vele a kapcsolatot. Az 1956. novemberben hatalomra jutó Kádár-féle vezetés demonstratív célokkal bevonta a politika alsóbb köreibe: 1957-től élete végéig a Hazafias Népfront Országos Tanácsa tagja, 1958. novembertől újra országgyűlési képviselő és az Elnöki Tanács tagja, 1959. decembertől a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága tagja volt. Emellett megválasztották a Magyar Újságírók Országos Szövetsége elnökének. 1963-ig ellátta a Magyarok Világszövetsége elnöki tisztségét, 1960-ban pedig a Magyar-Szovjet Baráti Társaság Elnökségének is tagja lett.

FŐ MŰVEI

Út a főlsszabadelulás felé. Népszava Kiadó, Budapest, 1924.

Békéért és szabadságért – a diktatúrák ellen. Világosság Nyomda, Budapest, 1937.

Horogkereszt, kereszténység és a szocializmus. Esztergályos János kiadása, Budapest, 1937.

Tudnivalók a legkisebb munkabéerekről. Magyarországi Építőipari Munkások Országos Szövetsége, Budapest, 1937.

Új harc az általános, titkos választójogért. Esztergályos János kiadása, Budapest, 1937.

„Helyet az ifjúságnak” - helyet az emberiségnek! Világosság Nyomda, Budapest, 1938.

Utolsó percig. Gyűjtemény Szakasits Árpád cikkeiből, 1939–1944. Sajtó alá rendezte Lányi Margit. Népszava Kiadó, Budapest, 1945.

Harcban a munkásáruulókkal a munkásegységért. Beszámoló a Magyar Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt egyesülési kongresszusán. Szikra Kiadó, Budapest, 1948.

Szakasits Árpád válogatott beszédei és írásai. Összeállította Bakó Ágnes és Kende János. Kossuth Kiadó, Budapest, 1966.

FORRÁS

A Szakasits Árpád és társai per felülvizsgálati anyaga. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára 2.1. III/1 a-d (V-143387/1-4.).

IRODALOM

Szakasits Árpád, 1888–1965. *Népszabadság*, 1965. május 4.

Strassenreiter Erzsébet: Szakasits Árpád (1888–1965). *Párttörténeti Közlemények*, 1988/4.

Szakasits Árpád emlékkönyv. Összeállította és szerkesztette Botos János és Schiffer Péter. Kossuth Kiadó, Budapest, 1988.

Segédkönyv a Politikai Bizottság tanulmányozásához. Szerkesztette Nyíró András. Interart Stúdió, Budapest, 1989. 313–314.

Bölgöny József-Hubai László: *Magyarország kormányai, 1848–2004.* Ötödik, bővített és javított kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. 445–446.

Az 1947. szeptember 16-ra összehívott Országgyűlés almanachja. 1947. szeptember 16.–1949. április 12. Főszerkesztők: Marelyn Kiss József, Vida István. Szerkesztette Horváth Zsolt és Hubai László. Magyar Országgyűlés, Budapest, 2005. 387–389.

A főváros élén. Budapest főpolgármesterei és polgármesterei, 1873–1950. Szerkesztette Feitl István. Napvilág Kiadó, Budapest, 2008. 127–131.

B. Kádár Zsuzsanna: *Elrabolt remények. A magyar szociáldemokrácia a párt felszámolása után.* Napvilág Kiadó, Budapest, 2012.